

«Glasbena Matica» v Ljubljani.

XXXIX. družt. leto. XX. leto rednih družt. koncertov. Sezona 1910/11.

V sredo, dne 10. maja 1911

zvečer ob 8. uri

v veliki dvorani hotela „UNION“

KONCERT

pod vodstvom koncertnega vodje g. M. Hubada.

Sodelujejo: gospodična **Pavla Bole-tova**, koncertna pevka (sopran); gospod **Anton Trost**, pianist z Dunaja z dovoljenjem vodstva c. kr. akademije za glasbo in upodabljaljočo umetnost; orkester **Slovenske Filharmonije**, pomnožen z nekaterimi učitelji „Glasbene Matice“ in **pevski zbor „Glasbene Matice“**.

□ □ □

VSPORED :

1. Mendelssohn-Liszt: **Svatbena koračnica in raj vil iz „Sen poletne noči“**. Na klavir igra gospod **Anton Trost**.
2. a) Oskar Dev: **Kanglica**
b) Anton Lajovic: **Serenada**
c) Oskar Dev: **Pastirica**
d) Bellini: **Arija iz opere „Norma“**
d) V. Taubert: Ptiček v gozdu

Poje gdč. **Pavla Bole-tova**.
Na klavirju spremlja gosp. **Janko Ravnik**.

3. Viktor Parma: **Povodni mož.**

Balada za soli, zbor in orkester. Besede zložil dr. France Prešeren. Ulogo „Uršike“ poje gospodična **Pavla Bole-tova**. Ulogo „Povodnega moža“ poje gospod **Leopold Kovač**, član pevskega zbora „Glasbene Matice“.

Prvo javno izvajanje slovenskega izvirnega koncertnega dela, poklonjenega pevskeemu zboru „Glasbene Matice“.

4. L. van Beethoven: **Tretji koncert za klavir s spremljevanjem orkestra op. 37 c moll.** Igra gospod **Anton Trost**. Spremlja orkester **Slovenske Filharmonije** pod vodstvom kapelnika gospoda **Ed. Czajaneka**. I. Allegro con brio. II. Largo. III. Rondo. Allegro.

Začetek točno ob 8. uri zvečer. Konec ob 10.

CENE PROSTOROM: Sedeži po 4, 3 in 2 krone, stojišča po 1-20 K, za dijake po 40 h, se dobivajo pri gospe Češkarkovi v Šelenburgovi ulici in na večer pri blagajni. Besedilo brezplačno istotam.

Besedilo.

1. Kanglica.

Deklica šla je po vodo
z lepo srebrno kanglico.
Zora na nebu je sevala
ptičica v gozdu pevala.
Jagoda zrela nudi se:
„Daj, le za hip pomudi se!“
Jagoda rdečka, dober dan!
Ali moj bratec je bolan,
in on ozdravel prej ne bo,

da mu prinesem iz vrelega vodo;
deklica moram zajéti jo,
preden še solnce obsveti jo....“
Hladne vodice zajela je,
bistro domov odhitela je.
Deklica šla je po vodo
z lepo srebrno kanglico;
deklica je domov prišla,
kanglica bila zlata vsa.

Oton Zupančič.

2. Serenada.

Devojčica moja, ti davno že spiš.
V zvoniku bilo je polnoči,
in v tvoji spalnici lučka bedi,
in v tvoji spalnici — paradiž.

Mene vsak večer pelje k tebi pot.
Pod tvojim oknom grem vsak večer,
da najde duša moja mir —
me pelje vsak večer k tebi pot. —

Čuj, posteljo tvojo zastražil je Bog.
Ob postelji tvoji kerub stoji,
in skozi temo se mu meč blesti.
In ta blesk je hladan, in ta blesk je strog.

Le spavaj sladko, ti srček moj!
Pod tvojim oknom grem vsak večer,
in v moji duši sladak je mir,
dokler je Bog otec — stražnik tvoj.

Oton Zupančič.

3. Pastirica.

Jagnjeta bela moja vesela
dajte, krenimo na cesto belo!
Tam za borovi, tam za lesovi
pada že solnce zlato za goro.
Hoj, hoj, hoj — hojo!

Ptičke vtihnile so, glavice skrile so
plahe pod mehko perot.
Rožice snivajo, v rosi umivajo
ličica drobna povsod.

Zvezdice vrh neba, iz srebra iz zlata
že pogledavajo v noč.
Ko pa posveti še mesec čez vrh gore,
on bo privriskal gredoč!

Kje si ti ljubček moj, srca edinec moj,
da te ne vidi oko!?
Ah glej, vse dolge dni, ah glej, vse daljš
noči
mislim le nate samo . . .

Cvetja nabrala sem, v šopek zvezala sem,
nageljni ž njega dehté;
rosa na njih blišči, morda pa rosa ni, —
morda so moje solze.

Dr. Ivan Robida.

4. Arija iz opere „Norma“.

Čista deva, daj vsprejeti
posvečeno cvetje krasno;
nagni k meni lice jasno
vse brez sence, brez kopren
Daj, umiri srca vroča
in ublaži krutost boja,
siplji zopet na nas pokoja,
ki rosiš ga v dušo iz neba.
Proč od tod!
Naj ne osmeli nihče se do svetih
gajev!

Ko božanstvo v jezni strelji
tirjalo bo kri Rimljanov,
raz druitskega prestola
bo kot grom donel moj glas.
Že pal je! Naj ga ubijem? —
A ubiti srce ne da.
Ah, pridi zopet, pridi,
zaceli srčne rane,
in iz ljubezni vdane

se stavim zate v bran.
Ah, pridi zopet k meni,
pozabi časov hudih,
saj le na tvojih grudih
spi sreče božji san.
Ah pridi zopet, pridi,
zaceli srčne rane,
in iz ljubezni vdane
se stavim zate v bran.
Ah, pridi zopet k meni,
pozabi časov hudih,
saj le na tvojih grudih
spi sreče božji san.
Ah, v slasti pravi
srce ozdravi;
ah, kedar me zopet sprejmeš v lju-
bavi,
ozdravi me!
Ah, v slasti pravi srce ozdravi,
kedar me zopet sprejmeš v ljubavi.

5. Ptiček v gozdu.

Vesel korakam skozi gozd, zelen gozd.
V gozdu čarobno je,
meni dozdeva se,
da ptiček sem v gaju.
Čiv, čiv, čiv, čivčidri!
Tak spev se moj glasi!

Vesel korakam skozi gozd, zelen gozd.
Srna boječa ti,
mir se ti ne kali;
saj ptiček sem v gaju
Čiv, čiv, čiv, čivčidri!
tak spev se moj glasi!

Veseli korakam skozi gozd, zelen gozd.
Lovec po gozdu gre,
začuden me zre?
Saj ptiček sem v gaju
Čiv, čiv, čiv, čivčidri!
Tak spev se moj glasi!

6. Povodni mož.

Od nekdanj lepé so Ljubljanke slovele,
al' lepše od Urške ni bilo nobéne,
nobene očem bolj bilo zaželjene
ob času nje cvetja dekleta ne žéne. —
Ko najbolj iz zvezd je danica svetla,
najlepša iz deklic je Urška bila.

Mnog'tere device, mnog'tere ženice
oko je na skrivnem solze prelivalo,
ker Urški srce se je ljubega vdalo:
al' ljubih je bilo nji vedno premalo.
Kar slišala moških okrog je slovet',
skušala jih v mreže razpete je vjet'.

Obljubit je znala in znala odreči,
in biti priljudna in biti prevzetna,
mladeniče vneat', bit' staršim prijetna,
modrij in zvijač je vseh bila umetna;
možake je dolgo vodila za nos,
nazadnje ga stakne, ki bil ji je kos.

Na starem so trgu pod lipo zeleno
trobente in gosli in cimbale pele,
plesale lepote Ljubljane so cele
v nedeljo popoldne z mladenči vesele;
kraljica njih bila je Urška brhká,
plesati ni dolgo nje volja bilá.

Dokaj jih jo prosi, al' vsak'mu odreče,
preširna se brani in ples odlašuje,
izgovore nove si vedno zmišljuje.
Že solnce zahaja, se mrak približuje,
že sedem odbila je ura in čez,
ko jela ravnati se Urška na ples.

Al' ko se ozira plesalca si zbira,
zagleda pri mizi rumeni junaka,
enac'ga pod solncem mu ni korenjaka,
želi si plesati z njim deklica vsaka, —
omrežiti Urška ga lepa želi
zaljubljeno v njega obrača oči.

To videt' mladenič, se Urški približa:
„Al' hotela z mano bi plesat?“ ji pravi;
„kjer Donava bistri pridruži se Savi,
od tvoje lepote zaslišal sem davi;
že Uršika zala! pred tabo sem zdaj,
že Uršika zala! pripravljen na raj!“

To reče in se ji globoko prikloni,
sladko mu nasmeje se Uršika zala:
„Nobene stopinj'ce še nisem plesala,
da čakala tebe sem, res je, ni šala;
zatorej le hitro mi roko podaj,
lej, solnce zahaja, nehuje že raj!“

Podal ji mladenič prelepi je roko,
in urno ta dva sta po podu zletela,
ko da bi lehké perutnice imela,
brez trupla okrog bi se bila vrtela;
ne vidi se kdaj da pod noga udar',
plesala sta, ko bi ja nosil vihar.

To videti, drugi so vsi ostrmeli,
od čudesa godcem roke so zastale. —
Ker niso trobente glasova več dale,
mladenču noge so trdo zacep'tale:
„Ne maram“, zavpije, „za gosli, za bas,
Strun drugih, ko plešem, zapoje naj
glas!“

Pridrčevili brž so se črni oblaki,
zasliši na nebu se strašno grmenje,
zasliši vetrov se sovražno vršenje,
zasliši potokov deročih šumenje,
prič'jočim po koncu so vstali lasje, —
oh, Uršika zala, zdaj tebi gorje!

„Ne boj se, ti Urška! le hitro mi stopi,
ne boj se,“ ji reče, „ne boj se grmenja,
ne boj se potokov ti mojih šumenja,
ne boj se vetróv mi prijaznih vršenja,
le urno, le urno obrni pete,
le urno, le urno, ker pozno je že!“

„Oh, majhno postojva, preljubi ple-
salec!

Da jaz se oddehnem, da noga počije.“
„Ni blizu, ni blizu do bele Turčije,
kjer v Donavo Sava se bistra izlije;
valovi šumeči te Urš'ka žele,
le urno, le urno obrni pete!“ —

To reče, hitreje sta se zasukala,
in dalje in dalje od poda spustila,
na bregu Ljublján'ce se trikrat zavila,
plešé sta v valove šumeče planila.
Vrtinec so vid'li čolnarji dereč;
al' Uršike videl nobeden ni več. —

Fr. Prešeren.

Nekatere opombe k „Povodnemu možu“.

Med Slovenci pojavlja se vedno več reproduktivnih umetnikov, pa tudi, kar še z večjim veseljem lahko povdarjamo, v zadnjih letih se je število produktivnih glasbenih umetnikov precej pomnožilo. Imamo sedaj že veliko koncertnega izvajanja vrednih, izvirnih slovenskih skladb. Dočim smo v prejšnjih desetletjih s strožjim merilom mogli sestaviti komaj par koncertnih vspevodov, smo sedaj skoro v zadregi, katero delo bi poprej izvajali. — Mnogo so k temu pripomogli koncerti „Glasbene Matice“ v zadnjih 20 letih, ko so se izvajala poleg domačih dobrih del tudi svetovna glasbena dela. — Skladatelji kakor tudi koncertno občinstvo, so se na teh klasičnih in modernih delih izobraževali in zanimivo je, kako se je po več kot desetletnem koncertnem delovanju začela polagoma dvigati kompozicija domačih skladateljev na vedno višjo stopnjo in pojavila so se polagoma nekatera dela domačih skladateljev, ki se približujejo vedno višjim idealom umetnosti. — Omenjamo imena: Jenko, Ipavc, Gerbič od starejših in od mlajših Lajovic, Krek, Adamič in drugi. — Poleg a capella zborov v katerih so doslej slovenski skladatelji pokazali največjo moč, se pojavljajo tudi koncertna dela s težjim tehničnim aparatom s solisti, velikim zborom in orkestrom. Omenjamo tu samo Lajovičovo „Gozdna samota“, njegova simfonična dela, Foersterjeve „Turki na Slavici“, lansko leto Sattnerjevo „Jeftejeva prisega“ in letos Parmovo balado „Povodni mož“.

Skladatelj Parma se je začel že pred 5. leti baviti z mislijo, kako bi uglasbil prekrasno Prešernovo balado o „Povodnem možu“. Več let je nosil idejo, kako bi mogel ustvariti delo, ki bi v glasbenem smislu moglo izražati vso klasično poezijo Prešernove pesnitve. Čim bolj se je uglaševal v snov balade, tem bolj so se mu odgrinjale scene in čustvena vsebina krasne balade. — Delo je zloženo za mešan zbor, 2 solista in orkester. Pripovedovalni del je prevzel zbor, ulogo „Uršike“ sopran, ulogo „Povodnega moža“ tenor in scenično vsebino združeno s čustvovanjem oseb in izražanjem ideje — orkester. Skladatelj se dolgo časa ni mogel odločiti, kateremu glasu naj poveri ulogo „Povodnega moža“. Navadno se misli, da bi bilo primerno poveriti to ulogo basistu, ampak Prešeren ga slika kot zalega mladeniča, junaka, ki

„enacga pod solncem mu ni korenjaka“, in ki se vanj zaljubijo vsa dekleta

„želi si plesati z njim deklica vsaka,
omrežit ga Uršika lepa želi.“

Skladatelj se je že iz teh razlogov odločil poveriti ulogo „Povodnega moža“ tenoristu. Delo je organska celota, ki mu je podstava glavni motiv povodnega moža. Uvod prične s tem glavnim motivom, nastopi prvič v milem izrazu, se

stopnjuje v silnejši izraz in postane dramatičen. Ta motiv igra v celem delu veliko ulogo. Vselej nastopi, kadar je govor o „povodnem možu“. Posebno izrazovito, naravnost z demoničnim izrazom se pojavlja ob viharju, ki ga provzroči „povodni mož“.

Ta je zaplesal z Uršiko namreč tako divje, da so vsi navzoči „ostrmeli“ in godci prenehali „igrati“, „ker so od čudeža godcem roke zastale.“ — Prvi motiv izraža demoničnost povodnega moža, drugi pa slika sceno neprestanega plesanja ob Ljubljani, gubeč se v daljino, iz katere se sliši piskanje na trstno piščal. Že v uvodu si stojita nasproti dramatičen izraz glasbe v pozavnah, trompetah in rogovih, ter plesni motiv v lesnih instrumentih. Ta se v zmanjšanih motivnih oblikah izgublja v daljavi.

Ko je orkestralni uvod v glavnem skiciral vsebino balade, prične zbor s prijaznim pripovedovanjem iste. Povdarjati je, da se skladatelj namenoma poslužuje takih melodičnih oblik, ki so po duhu zložene v narodnem slogu. Omenjamo takih melodičnih postopov na nekaterih mestih besedila n. pr. 1. „Ko najbolj iz zvezd je danica svetla“, 2. „Mnogtere device, mnogtere ženice...“, 3. „Ker Urški srce se je ljubega vdalo...“, 4. „Kar slišalo moških okrog je slovet, skušala jih v mreže razpete je vjet...“, 5. Bila je kraljica njih Urška brhka...“, 6. „Jih dokaj jo prosi...“, 7. „Že solnce zahaja, se mrak približuje...“, 8. „Že sedem odbila je ura in čez...“, 9. „Želi si plesati z njim deklica vsaka...“, 10. Posnetek kmečkega plesa v štirih taktih.“

Dočim zbor pripoveduje, izraža orkester v raznih instrumentih, posebno v flauti, gizdavost in koketnost lepe Uršike.

Visoko stoječo danico na nebu izražajo prve vijoline v silnih višinah in se vsa glasba, specijelno nagajivost Uršike, naravnost imenitno prilaga besedilu pesnitve. Takisto je spreminjanje takta utemeljeno že v besedilu.

Zelo vznesen je v svojem izrazu stavek „že solnce zahaja (blesteč ton trompete v višini), se mrak približuje“ (padanje glasov) in vzbuja bitje ure sedem, med petjem istega, prelepo ubranost.

Ko pripovedujejo basi kako se „Uršika ozira in plesavca si zbira, zagleda pri mizi rumeni junaka“, je glasba bolj temno demoničnega izraza, ker se v nekaterih momentih kaže povodni mož kot zel duh. Po besedah „junak“, „korenjak“ se v silni moči in grozi zatrobi z demoničnim izrazom motiv povodnega moža. Želja deklic po plesu pa je ljubko izražena v počasnem valčkovem tempu.

Nastopi povodni mož. Galanten plesalec je in vrl kavalir. V jako prikupnih, melodičnih spvih nagovarja Uršiko na ples. Po dovršenem njegovem ogovoru izraža orkester v godalih milino in ljubezen njegovo do Uršike ter ljubko smehljanje in zapeljivo dobrikanje Uršike povodnemu možu nasproti. Mogočen motiv povodnega moža zadoni, ko se dogovorita za ples, kot nekako zmagoslavje, nakar se takoj prične ples. Le ta je ena najresnejših invencij skladbe. Zasučeta se v silnem diru, ki ga označuje glasba izvrstno, drveč neprestano naprej. Godci igrajo na ples. Izvrstna je ta godba. Neprestano stopnjujejo basi dva postopa v smislu jugoslovanskega kola, protimotivi pa slikajo ples v daljavo. Sunki trobent izražajo vmes strah, ki prešine vse navzoče ob pogledu na to plesno podivjanost. Tako divji in grozen postane ta ples, da po 32taktnem spremljevanju zastanejo godcem roke. V grozovito močnem sunku hipoma prestane plesna godba in prične se v glasbi izraz strahu in trepetanja. Motiv povodnega moža pa pove, da je Uršika plesala z zlim duhom — povodnim možem. —

„Ker niso trobente glasova več dale“, se ujezi povodni mož, zacepta z nogama in pokliče vihar, da mu on gode dalje k divjemu plesu. —

Takoj završi veter, zabliiska se na nebu, v daljavi zagrmi. — Orkester in zbor izražata mogočno ta vihar, ki ga je povzročil zel duh — povodni mož. Vihar v naravi je izražen na silen način. Med neprestanim bliskanjem med katerem done motivi povodnega moža, vpitjem obupane množice, votlim gromenjem, treskanjem, skratka med strašnim viharjem pa pleše povodni mož z Uršiko neprestano dalje. Med slikanjem tega groznega viharja pa godejo nekateri instrumenti v orkestru neprestano prvotni plesni motiv in to v silnih disonancah in demoničnem izrazu. Konec viharja napravi še enkratni z vso močjo v orkestru enoglasno izvedeni divji motiv povodnega moža.

Vnovič prestane glasba za hip in zbor izraža čustvovanje z nesrečno Uršiko. Še enkrat se oglasi povodni mož, vabeč Uršiko, da nadaljuje ples. Godba nadaljuje v prejšnjem smislu ples, vmes pa se slišijo obupni vsikliki množice:

„Uršika, tebi gorje!“

Pa še enkrat se dvigne godba v silen izraz. Povodni mož priganja k še urnejšem plesu:

„Le urno, le urno mi dvigni pete,“

zbor pa kliče: „Uršika, tebi gorje!“

Milo prosi Uršika povodnega moža, naj malo postane. Zaman! On jo le priganja in vabi s seboj. Hitreje plešeta in hitreje, dokler ne izgineta v silno naraslih valovih Ljubljane.

Vrtinec se dvigne iz vode namesto povodnega moža in Urške. Valovi kipe in pljuskajo od spodaj navzgor, v orkestru se oglasi mrtvaški zvonček, zbor pripoveduje sočustveno konec balade:

„Vrtinec so vidli čolnarji dereč,
al' Uršike videl nobeden ni več.“

